

plaats voor pleeggezinnen

Inhoudelijke reactie van de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen op de internetconsultatie 'Wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, de Jeugdwet en het Wetboek van Burgerlijke rechtsvordering in verband met de introductie van een regeling betreffende deelgezag over minderjarige kinderen door personen die in een nauwe persoonlijke betrekking tot het kind staan (Wet deelgezag)'. Daarbij zal alleen worden ingegaan op wat het wetsvoorstel zal gaan betekenen voor pleeggezinnen en pleegzorg.

22 mei 2020

De Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen (De NVP) staat positief tegenover het wetsvoorstel deelgezag wat betreft de versterking van de positie van pleegouders en voormalige pleegouders.¹ Echter, hoewel pleegouders genoemd worden in de Memorie van Toelichting, biedt het wetsvoorstel zoals het er nu ligt naar mening van De NVP weinig werkelijke mogelijkheden voor pleegouders.² Het wetsvoorstel en de Memorie van Toelichting vragen daarom om aanpassing als deze mede bedoeld zijn om de positie van pleegouders te beschermen en versterken.

De NVP benadrukt dat de rechtspositie van pleegouders meer bescherming en daarom versterking behoeft. Het wetsvoorstel deelgezag raakt feitelijk slechts zijdelings het onderwerp pleegzorg en brengt onvoldoende verbetering in de positie van de pleegouders. De NVP roept daarom de betrokken ministeries op om, naast hiernavolgende suggesties voor aanpassing van het onderhavige wetsvoorstel, in brede zin in wetgeving aandacht te besteden aan verbetering van de rechtspositie van de pleegouders. De aanzet hiervoor kan

¹ Waar in deze reactie wordt geschreven over 'pleegouders' dient tevens te worden gelezen 'voormalige pleegouders'.

² Ter illustratie: Op de site overheid.nl en in het integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving (IAK) is vermeld welke doelgroepen er zijn betrokken bij het wetsvoorstel: 'minderjarigen, gezagdragende ouders, feitelijke meerouders, voogden, stiefouders, en andere personen die nauw betrokken zijn bij de opvoeding van een kind, rechtspraak, advocatuur, scholen, medische hulpverleners.' De pleegouders worden hier als doelgroep niet expliciet benoemd.

bijvoorbeeld zijn het onderzoek 'Eenvoudige adoptie van pleegkinderen' van het WODC van december 2019.³

Deelgezag en de positie van pleegouders

Pleegouderschap kent veel verschillende vormen. Zo hebben veel pleegouders een pleegcontract met een pleegzorgaanbieder. Zij zijn dan formeel pleegouder, zoals omschreven in art. 1.1. Jeugdwet.⁴ Iemand kan ook informeel pleegouder zijn. Je hebt dan als pleegouder geen pleegcontract. Het kind is dan buiten het hulpverleningscircuit in een pleeggezin geplaatst. Naast de verschillende vormen van pleegzorg, kan het pleegkind in drie verschillende kaders in het pleeggezin worden geplaatst: het vrijwillige kader, het OTS-kader en het voogdij-kader (onder het voogdij-kader wordt hier verstaan: de voogdij uitgeoefend door de gecertificeerde instelling).

De positie van pleegouders is bij het maken van dit wetsvoorstel niet voldoende in beeld geweest. Dit blijkt ook uit het voorgestelde artikel 1:253zd BW waarin is opgenomen dat de voorwaarde voor het verzoeken van het deelgezag is, dat de beoogd deelgezagdrager het kind gedurende tenminste een jaar feitelijk *gezamenlijk* heeft verzorgd en opgevoed. Pleegouders verzorgen in de regel niet gezamenlijk met de gezagsdrager(s). In het geval dat de voogdij wordt uitgeoefend door de gecertificeerde instelling is er überhaupt geen sprake van gezamenlijke verzorging en opvoeding. Terwijl de behoefte van pleegouders om het deelgezag uit te oefenen in het kader van voogdij naar verwachting groot zal zijn.

Het wetsvoorstel deelgezag zal vooral voor pleegouders in het vrijwillige kader en in het voogdij-kader meerwaarde kunnen hebben⁵. In het vrijwillige kader is er instemming van de ouder(s) met gezag voor het verblijf van het kind in het pleeggezin en kan er ook sprake zijn van draagvlak bij de ouder(s) met gezag om samen met de pleegouder(s) om het deelgezag te verzoeken. Ook geldt voor het vrijwillige kader: als het kind niet langer in het pleeggezin verblijft, maar wel een jaar bij de pleegouders heeft gewoond, kan de band tussen het kind en de pleegouders vanwege het deelgezag behouden blijven.

In het voogdij-kader zou er bij de gecertificeerde instelling ook draagvlak moeten zijn om met de pleegouders het deelgezag te verzoeken. De praktijk lijkt echter weerbarstig. De gecertificeerde instelling (de voogdijmedewerker) moet er namelijk voor open staan om de

³ M.J. Vonk, W.D. de Haan, C.G. Jeppesen de Boer en G.C.A.M. Ruitenberg, *Eenvoudige adoptie van pleegkinderen*, WODC 2019.

⁴ Art. 1.1. Jeugdwet: *pleegouder*: persoon die een jeugdige die niet zijn kind of stiefkind is, als behorende tot zijn gezin verzorgt en daartoe een pleegcontract als bedoeld in artikel 5.2, eerste lid, heeft gesloten met een pleegzorgaanbieder.

⁵ In het OTS-kader zal naar verwachting niet snel sprake zijn van de bereidheid bij de ouder(s) met het gezag om met pleegouders gezamenlijk het deelgezag te verzoeken. Immers de plaatsing van het pleegkind in het pleeggezin heeft niet met instemming van de gezagsdragende ouder(s) plaatsgevonden maar in het gedwongen kader, op basis van een machtiging tot uithuisplaatsing.

pleegouders te betrekken bij de besluitvorming. Dit blijkt in de praktijk nu (zonder de mogelijkheid van deelgezag) reeds in veel gevallen niet zo te zijn⁶.

De pleegouders zijn in het huidige wetsvoorstel afhankelijk van medewerking van de gecertificeerde instelling als voogd. Waar in de praktijk de voogdijmedewerker de pleegouders actief betreft bij de besluitvorming over het pleegkind, zal de behoefte bij de pleegouder(s) om het deelgezag uit te oefenen naar verwachting minder groot zijn. De NVP spreekt vaak pleegouders die door de voogdijmedewerker niet of onvoldoende betrokken worden bij beslissingen met betrekking tot het pleegkind. Juist deze pleegouders zullen behoefte hebben aan het uitoefenen van deelgezag. Het is niet realistisch dat de voogdijmedewerker, die de pleegouders al niet tot nauwelijks betreft bij de besluitvorming, wel zijn medewerking zal verlenen aan een gezamenlijk verzoek met pleegouders tot deelgezag. De pleegouders staan dan met lege handen omdat een verzoek tot deelgezag alleen gezamenlijk met de voogd kan worden gedaan.

In dit licht is het van belang te benadrukken dat kinderen die onder voogdij staan van een gecertificeerde instelling extra kwetsbaar zijn. De Kinderombudsvrouw concludeert dit in haar onderzoek *‘Uitkomsten verkenning besluitvorming binnen de voogdijmaatregel’* uit 2018. In dit onderzoek stelt zij vast dat de besluitvorming aan voogdijkinderen te kort schiet en dat het aan rechtsbescherming schort als het gaat om de voogdijmaatregel.⁷ De NVP pleit er daarom met klem voor dat pleegouders in het kader van voogdij ook zonder instemming van de voogdijwerker (de gecertificeerde instelling) om het deelgezag moeten kunnen verzoeken. De voorwaarde dat alleen gezamenlijk met de voogd (gecertificeerde instelling) kan worden verzocht om deelgezag dient voor pleegouders komen te vervallen.

Enkele voorbeelden

De NVP komt in de praktijk veelvuldig voorbeelden tegen waarbij pleegouders door de voogdijinstelling niet of nauwelijks worden betrokken. Enkele (geanonimiseerde) voorbeelden:

Casus 1:

Tim is vlak na zijn geboorte bij pleegouders Rob en Mariette geplaatst. Het gezag van de moeder is beëindigd, de voogdij wordt uitgeoefend door de gecertificeerde instelling. De moeder speelt geen rol meer van betekenis in het leven van Tim, de pleegouders zijn voor Tim zijn ouders. Als Tim vijf jaar oud is, is zijn probleemgedrag dermate ernstig dat de opvoeding voor Rob en Mariette te zwaar is. Tim wordt door de voogdijmedewerker in een gezinshuis geplaatst. Rob en Mariette voelen zich nog steeds erg betrokken bij Tim, al woont hij niet meer in hun gezin. De voogd houdt de pleegouders echter op afstand en staat alleen in beperkte mate contact tussen Tim en Rob en Mariette toe. De voogd betreft hen nauwelijks in het leven

⁶ Dit blijkt uit de vragen die de pleegouders hierover voorleggen aan de juridische helpdesk van de NVP.

⁷ Zie hierover ook M. Kramer, ‘De voogdijmaatregel na de herziening kinderbeschermingsmaatregelen: aanpassing noodzakelijk’, *FJR* 2017/50 p. 236-238.

van Tim en niet bij de besluitvorming over hem. Terwijl Rob en Mariette graag een rol van betekenis willen blijven vervullen in het verdere leven van Tim. Waar professionals komen en gaan willen zij de nauwe band die zij hebben met Tim behouden en onderhouden.

Reflectie:

In dit geval staan Rob en Mariette met lege handen als zij graag het deelgezag willen uitoefenen met de voogd en deze niet bereid is hiertoe samen met hen een verzoek in te dienen. In het geval van Tim is het niet waarschijnlijk dat de voogd hieraan zijn medewerking zal verlenen.

Casus 2:

Annette en Sarah zijn de pleegmoeders van Kimberly. Kimberly is 7 jaar oud en woont bijna vier jaar bij Annette en Sarah. Er is sprake van een OTS en Machtiging tot Uithuisplaatsing. De ouders van Kimberly verzetten zich tegen de ondertoezichtstelling en de gezinsvoogd. De gezinsvoogden wisselen elkaar, vanwege ziekte en wisseling van baan, in hoog tempo af. Er is daardoor onvoldoende kennis van de persoonlijke situatie van Kimberly bij de betreffende gezinsvoogden. De pleegmoeders worden ook nauwelijks geïnformeerd over de besluiten die de gecertificeerde instelling neemt ten aanzien van Kimberly. Het komt regelmatig voor dat zij als laatsten worden geïnformeerd over de wijziging van de omgangsregeling van Kimberly met haar ouders. Op aandringen van de pleegmoeders heeft de gecertificeerde instelling de Raad verzocht om onderzoek te doen naar gezagsbeëindiging. De Raad heeft naar aanleiding van zijn onderzoek de rechtbank verzocht om beëindiging van het ouderlijk gezag van beide ouders. De Raad heeft de pleegmoeders in het kader van het onderzoek gevraagd of zij bereid zijn de voogdij over Kimberly op zich te nemen. De pleegmoeders vinden het vanwege de weerstand van de ouders tegen de plaatsing niet verstandig de voogdij op zich te nemen. De raad verzoekt om beëindiging van het ouderlijk gezag en om benoeming van de gecertificeerde instelling als voogd.

Reflectie:

In dit geval zou deelgezag een goede oplossing zijn om de pleegmoeders een stem te geven met betrekking tot de besluitvorming ten aanzien van Kimberly. Dit betekent immers dat de gecertificeerde instelling als buffer tussen pleegouders en ouders behouden blijft. Die blijven zich immers verzetten tegen het verblijf van Kimberly in het pleeggezin. Het deelgezag zou een goede oplossing zijn voor de pleegmoeders om betrokken te worden bij de besluitvorming. De pleegmoeders zijn hierbij echter afhankelijk van de gecertificeerde instelling. Door de pleegouders de mogelijkheid te geven zelfstandig om het deelgezag te verzoeken, kunnen de pleegmoeders tegelijk met het verzoek van de Raad tot beëindiging van het gezag en toekenning van de voogdij aan de gecertificeerde instelling een verzoek tot deelgezag indienen.

Conclusie en advies

De Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen staat positief tegenover het wetsvoorstel deelgezag wat betreft de versterking van de positie van pleegouders. De positie van de pleegouders wordt in het huidige wetsvoorstel echter nog onvoldoende beschermd. Ook komt het deelgezag helaas niet tegemoet aan de wens van vele pleegouders om in bepaalde gevallen (zoals bij het openen van een bankrekening, medische zorg of het inschrijven voor een school) tekenbevoegdheid te hebben.

Dit wetsvoorstel biedt in de praktijk weinig mogelijkheden voor pleegouders. De NVP adviseert om het wetsvoorstel aan te passen en pleegouders de mogelijkheid te geven om ook zonder instemming van de gecertificeerde instelling als voogd om het deelgezag te verzoeken. De NVP stelt de volgende wijziging met betrekking tot artikel 1:253zd voor (toevoeging van lid 2)⁸:

Artikel 1:253zd

1. *Op gezamenlijk verzoek van de gezagdrager (s) en de beoogd deelgezagdrager (s) kan de rechtbank het deelgezag toekennen indien de beoogd deelgezagdrager(s) het kind gedurende ten minste een jaar met de gezagdragers feitelijk gezamenlijk heeft of hebben verzorgd en opgevoed.*
2. *Het verzoek als bedoeld in lid 1 kan door de pleegouder(s) eenzijdig worden gedaan indien de voogdij wordt uitgeoefend door de gecertificeerde instelling en de pleegouder(s) als beoogd deelgezagdrager(s) het kind gedurende ten minste een jaar feitelijk heeft of hebben verzorgd en opgevoed.*
3. *De rechtbank wijst het verzoek af indien één van de gronden genoemd in artikel 253zc tweede lid, onderdelen b tot en met e, zich voordoet.*
4. *De rechtbank neemt een zodanige beslissing als haar in het belang van het kind wenselijk voorkomt.*

⁸ Zie voor voorstel van wijziging van redactionele aard van lid 1 in het rood.